

שיעור כללי

ענייני הלכה בברכת שופרות

נעסוק היום בעז"ה בכמה ענייני הלכה הנוגעים לנוסחה של ברכת שופרות, על פי סוגיות הגמ' ודברי הראשונים והפוסקים.

- ראה משנה וגמרא ראש השנה לב.-לב.:
- וראה דברי האחרונים הטורי אבן, הרש"ש, הערוך לנר והנצי"ב בענין.
 - ביחס לדברי הטורי אבן ראה בירושלמי וביפה עיניים.
 - וביחס לדברי הנצי"ב ראה דברי הירושלמי במגילה וראה בשו"ת תורה שלמה סי' תמ"ה.
- וראה עוד גמ' מגילה בב. וגמ' סוכה לח. ותוס' שם
- וראה מאירי סוכה שם. וראה שו"ת זכרון יהודה [גרינוולד] סי' קפ'.
- וראה חידושי הגרי"ז מנחות ל.
- וראה גמ' ר"ה לב. בענין מקור מלכויות זכרונות ושופרות ודברי הערוך לנר שם.
- וראה נשמת אדם כלל ה' ס"ב ושו"ת האלף לך שלמה סי' מג'.
- וראה תשובת הרשב"א בענין הפסוק האחרון מן התורה ודברי הרא"ש במסכת ראש השנה פ"ד.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לב עמוד א

מתני': אין מזכירין (זכרון מלכות ושופר) [מלכות זכרונות ושופרות] של פורענות. מתחיל בתורה ומשלים בנביא, רבי יוסי אומר: אם השלים בתורה - יצא

גמ': מלכויות כגון חי אני נאם ה' [אלהים] אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם. ואף על גב דאמר רב נחמן: כל כי האי ריתחא לירתח קודשא בריך הוא עלן, וליפרוקינן. כיון דבריתחא אמור - אדכורי ריתחא בריש שתא לא מדכרינן. זכרון - כגון ויזכר כי בשר המה וגו'. שופר - כגון תקעו שופר בגבעה וגו'. אבל אם בא לומר מלכות זכרון ושופר של פורענות של נכרים - אומר: מלכות - כגון ה' מלך ירגזו עמים, וכגון ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו, זכרון - כגון זכר ה' לבני אדם וגו', שופר - כגון וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן, וכתוב ה' צבאות יגן עליהם.

טורי אבן מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב

וכתיב וה' צבאות יגן עליהן. ק"ל למאי נפקא מינה מייתי להא סיפא דקרא. וי"ל דפורענות לחוד אפי' של עכו"ם לא מדכרינן אא"כ מוזכר ג"כ איזה טובה לישראל נמי בהאי קרא כגון ה' מלך אבדו גוים מארצו דיש בזה רעה לעכו"ם והטבה לישראל שיאבדו המה מא"י ותשוב לישראל, וכן זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים דאיכ' רעה להם והטבה לישראל שינקם מהם נקמת עמו ועירו, וכן ה' מלך ירגזו עמים מדבר נמי בטובת ישראל דקרא בלעתיד מיירי כשימלך לעתיד כדכתיב והיה ה' למלך על כל הארץ ואז יהיה יושב כרובים לכשיבנה בית המקדש ויחזיר הארון עם הכרובים למקומן, והיינו דכתיב בסמוך להאי קרא וה' בציון גדול ודרש לה במדרש שוחר טוב אר"ה וה' בציון גדול כשיחזיר שכינתו לציון גדול הוא אלמא ההוא עניינ' מגאולתן של ישראל לעתיד מיירי, מ"מ בכה"ג קרא דמיירי רעה לישראל אף על גב דאיכא נמי טובתם בהדי' אפ"ה לא אמרי' וכדאמר לעיל אף על גב דאר"נ כל כי האי ריתחא וכו' אלמא דקרא הטבת ישראל נמי הוי אפילו הכי כיון דאיכא בהדי' קצת רעה לישראל הואיל ובריתחא אמר לא מדכרינן. ומיהו היכי דקרא מיירי מרעות עכו"ם ולית בי' שום הטבה לישראל לא מדכרינן בר"ה ומש"ה אי לאו סיפא דקרא דה' צבאות יגן עליהם פ"ה על ישראל דמיירי נמי מהטבה דישראל לא מדכרינן כיון דמיירי מרעות עכו"ם מש"ה מייתי לסיפא דקרא:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ראש השנה פרק ד

אין מזכירין זכרון ומלכות ושופר של פורענות זכרון דכתיב [תהלים ט יג] אותם זכר וגו' מלכות דכתיב [יחזקאל כ לג] חי אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה וגו' שופר דכתיב [ירמיה ד יט] כי קול שופר שמעת נפשי תרועת מלחמה:

יפה עיניים ראש השנה

דף לב ע"ב זכרון כגון ויזכר. בירושלמי זכרון כגון אותם זכר ומוכה מזה דס"ל להירושלמי גם זכרון דפורעניות דעכו"ם לא מדכרינן והוא נגד הנצלי הכא: שאו שעריב. ה"ג

רש"ש מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב

גמרא וכתוב ה' צבאות יגן עליהם. עט"א. ומדכרינן נראה דסוכר שזוהו סיפא דקרא דלעיל וצאמת הוא תחלת פסוק שאחריו. וק"ק מה שאנו אומרים אותו בסדר שופרות ופסקינן בצאמלע פסוק. ולענין קושיית הט"א י"ל משום דאין מפורש בקרא דההתקעה היא לרעה לכן מביא הקרא שאחריו דה' צבאות יגן עליהם מדלכרכו להגנה מכלל דהוא לרעה:

ערוך לנר מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב

בגמרא וכתוב ה' צבאות יגן עליהם. הט"א דקדק לענין מה מביא פסוק זה ולענ"ד י"ל משום דבשאר פסוקים שמביא מפורש דאיירי בפורענות אומות העולם אבל בהך פסוק וה' אלהים בשופר יתקע לא כתיב מפורש דאיירי באוה"ע ולכן מייתי מה שכתוב אחריו וה' צבאות יגן עליהם דהיינו על ישראל מכלל דפסוק דלפניו בפורענות דאוה"ע מיירי:

מרומי שדה מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב

וכתיב וה' צבאות יגן עליהם. הביאה הגמ' מקרא זה, כדי ללמדנו לומר פסוק זה כדי לסיים המקראות בדבר טוב. וכן אנו נוהגים ומסיימים בתפלה כן תגן על עמך סלה:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק ג

אין מפסיקין בקללות א"ר חיייה בר גמדא [משלי ג יא] אל תקוץ בתוכחתו אל תעשה קוצים קוצים א"ר לוי אמר הקדוש ברוך הוא אינו בדין שיהו בני מתקללין ואני מתברך א"ר יוסה בי ר' בון לא מטעם הזה אלא זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותר בדבר טוב

שו"ת תורה לשמה סימן תמה

שו"ת זכרון יהודה [גרינוולד] או"ח קפ'

סימן ק"פ

בברכת שופרות בתפלת שנינו של מוסף ר"ה
 אונגרים הפקוק נחכריי פי וה' עליהם
 יראה כו' ה' צבאות יגן עליהם. וקשה הלל זה
 חזי פקוק ולונה חולקים הפקוק. ועוד לונה הולך
 להתחיל הפקוק הזה הונתחיל ה' צבאות יגן
 עליהם הלל ענין שופר החכר בקרא הקודם
 ונראה דרק על פקוקי תורה קפדי דבכינו
 שהחכר כן צדיוק אונר כל פקוקא דלל פסקי
 נקשה ל"פ. אונר צדיוק דלל פסקי נקשה ולא אונר
 כל פקוקא חכן לל פסקינן. ולא נאלתי זה
 ונבואר צביו. אצל הרעננים ז"ל פקק צזה כרז
 דכל פקוקא דלל פסקי. ולענין קריאת פי ר"ח
 צה' תפלה פייג הלכה ד' פסק והסני חחר וקורא
 פקוק ג' שקרא הרשון והיינו כרז ולא כשנואל
 דק"ל בגמ' פוקק, אצל לל נאלתי ונבואר דבכינו
 אי דוקא דלל פסקי נקשה. ולר"ך להתישב
 צדכ.

שאלה היכן מצינו ראייה מן התורה או מן הנביאים או מן הכתובים שצריך האדם להתחיל בכי טוב ולסיים בכי טוב ובמקום שנמצא שהקדים הטובה על ההפך ממנה אין ראייה מזה דכל שהוא תופס דבר והופכו מוכרח שיהיה אחד מוקדם ואחד מאוחר ואנחנו רוצים למצוא ראייה שבענין אחד שיש בו דבר והופכו יתחיל בטוב ויסיים בטוב שיהיה דבר זה ניכר ומוכח מן הפסוקים דקפיד על זה באופן דליכא למדחי ולומר שכך נזדמן על כן רצינו לדעת אם המצא ימצא ראייה לד"ז מן איזה פסוק בתנ"ך. יורנו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה בקוהלת ג' מנה י"ד עתים לטובה וי"ד עתים להפך והתחיל בעת הטובה דכתיב עת ללדת וכו' וכאשר בא לסיים העתים חזר והפך הסדר שהיה הולך בו ואמר עת מלחמה ועת שלום וכפי הסדר דהוה נקיט הול"ל עת שלום ועת מלחמה אך הוא קפיד לסיים ג"כ בטוב ועל כן בסיום היפך הסדר דנקט מעיקרא ואמר עת מלחמה ועת שלום הרי ראייה ברורה כאשר בקשתם. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כב עמוד א

ותניא: הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים! ואיתמר עלה: רב אמר: דולג, ושמואל אמר: פוסק. רב אמר דולג, מאי טעמא לא אמר פוסק? קסבר: כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה. ושמואל אמר: פסקינן ליה. - והא אמר רבי חנניא קרא: צער גדול היה לי אצל רבי חנניא הגדול, ולא התיר לי לפסוק אלא לתינוקות של בית רבן, הואיל ולהתלמד עשויין! - התם טעמא מאי - משום דלא אפשר, הכא נמי - לא אפשר. ושמואל אמר פוסק, מאי טעמא לא אמר דולג? - גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לח עמוד ב

אמר רב חנן בר רבא: מצוה לענות ראשי פרקים. הוא אומר אנא ה' הושיעה נא והן אומרים אנא ה' הושיעה נא מכאן שאם קטן מקרא אותו - עונין אחריו מה שהוא אומר. הוא אומר אנא ה' הצליחה נא והן אומרים אנא ה' הצליחה נא - מכאן שאם בא לכפול כופל. הוא אומר ברוך הבא והן אומרים בשם ה' מכאן לשומע כעונה.

תוספות מסכת סוכה דף לח עמוד ב

הוא אומר אנא ה' הושיעה נא והם אומרים אנא ה' הושיעה נא הוא אומר אנא ה' הצליחה נא וכו' - ואף על גב דאמרינן במגילה (דף כב.) אין מפסיקין בפסוק אלא לתינוקות הכא שאני שאמרוהו שני בני אדם כדאיתא בערבי פסחים (דף ק"ט.).

בית הבחירה (מאירי) מסכת סוכה דף לט עמוד א

כבר ביארנו במשנה שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ולענין דקדוק הלשון מיהא זה שאמר עובר לעשייתן ולא אמר קודם לעשייתן הוא לסימן שתהא המצוה תכופה לברכה ולשון קודם משמעו בין סמוך בין מופלג אבל לשון עובר משמעו דוקא בסמוך למצוה ולענין ביאור מיהא יש שואלים האידך חולקים פסוק אנא ה' הושיעה נא לשנים והלא לא התירו דבר זה אלא ללמד לתינוקות ומתמצים בה שלא נאמר כן אלא בתורה ובנביאים אבל בכתובים אין קפידא בדבר וי"מ שפסוק זה מה שהותר לחלקו הוא מפני שלפי הדרש חלוק הוא מעיקרו וכמו שדרשו בפרק ערבי פסחים קי"ט א' אנא ה' הושיעה נא אמרוהו אחיו של דוד אנא ה' הצליחה נא אמרו דוד בעצמו:

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף ל עמוד א

אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: שמנה פסוקים שבתורה, יחיד קורא אותן בבהכ"נ. כמאן דלא כר"ש; דתניא: וימת שם משה עבד יי'. אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע בן נון, דברי רבי יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה; אמר לו ר"ש: אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתוב: לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'! אלא, עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב ואומר [אומר וכותב], מכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע, כמה שנאמר להלן: ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו

חידושי הגר"ז מסכת מנחות דף ל עמוד א

בגמ' שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן וכו' אללל עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב, ופרש"י כלי שללל יענה בכתב, ולפי"ז אין זה הלכה בכתובת דבר נבואה בתחילה אללל הוא דין בכל הכתיבות של כתבי הקדש ואף לאחר שנכתבו כגון בזמן הזה ג"כ לריך לומר קודם שכותב משום שללל יענה, וגם ל"ל דאינו מעכב דאל"כ איך היה כשר בשמונה פסוקים שללל אמר קודם, והנה אפשר לפרש החילוק דבכל התורה כולה היה משה כותב מה שנאמר לו כמו כל נביא שהיה הנביא כותב נבואתו, וזה הפירוש משה אומר וכותב היינו שהיה אומרה תחילה משום דהיה נביא על זה ואח"כ כותב מאחר שנתנה לו, אבל שמונה פסוקים היה הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב דהיינו שהיה כותב מפי הקדוש ברוך הוא וללל היה משה הנביא על זה אללל היה כותב מה שז"ל לו הקדוש ברוך הוא לכתוב, וזהו מה שמביא מצדן שהיה הכותב אף שללל היה הנביא אז כ"א בסוף ימיו והנביא על מגילת איכה היה ירמיהו וז"ל לברוך לכתוב והיה כותב מפי ירמיהו, וה"נ היה משה כותב השמונה פסוקים מפי הקדוש ברוך הוא אללל לא היה נביא על זה.

והנה מן הגר"ח אמר החילוק בין נביאים לכתובים ללכאורה קדושתן שזה דמניחין זה על זה ול"כ במאי חלוקין דמיקרי זה נביאים זה כתובים, ואמר דנביאים היינו דנאמר לנביא הנבואה שיאמרה בעל פה ואח"כ היה הנביא כותב נבואתו שנאמרה לו בע"פ, וכתובים נאמר לנביא שיכתוב אותה ואח"כ יקרא מתוך הכתב נבואה זו, וזהו שמ"לנו דשני נבואות נאמרו לו לירמיהו ואמר אחת בע"פ ועל המגילה נאמרה לו הנבואה שיכתוב אותה על הספר בדיו ויקרא אותה מתוך הכתב, ומש"ה נקראו כתובים שכן דינו לאומרו מתוך הכתב, והנה כעין זה הו"ג"כ החילוק בין השמונה פסוקים לכל התורה כולה שכל התורה כולה ניתנה למשה תחילה ואח"כ נכתבה, מש"כ אללל השמונה פסוקים נאמרו לו ליכתב מפי הקדוש ברוך הוא, אמנם כל זה ניאח אס נאמר לכל התורה כולה היה כמו כתיבת הנביאים, אללל עיין ברמב"ן בהקדמה על התורה ומשמע מדבריו דהתורה נאמרה מפי הקדוש ברוך הוא לכותבה והיה משה כותבה מפי הקדוש ברוך הוא כמו ברוך מפי ירמיהו וללל היה משה כותב מה שניתנה לו כמו הנביא שכותב נבואתו, ול"כ שוב אין חילוק בין שמונה פסוקים לכל התורה מכיון דכולה נכתבה מפי הקדוש ברוך הוא, אולם נראה דבזה הוא דהיה חלוק, לכל התורה כולה היה משה האומר וגם היה הכותב מפי הקדוש ברוך הוא, אללל בשמונה פסוקים הללו היה משה כותב מפי הקדוש ברוך הוא, וללל היה אומר דהיינו שללל נאמרה לו כי אס להכתב מפי הקדוש ברוך הוא, וזהו הפירוש שמשה אומר היינו שניתנה לו התורה ללומדה וגם היה כותב מפי הקדוש ברוך הוא אללל שמונה פסוקים אללל לא היה אומר ללל ניתנה לו ללומדה כ"א כותב לחוד מפי הקדוש ברוך הוא.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לב עמוד א

משנה. אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות. רבי יוחנן בן נורי אומר: אם אמר שלש שלש מכולן - יצא.

גמרא. הני עשרה מלכיות כנגד מי? אמר (רבי) [רבי לוי]: כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהילים. - הלולים טובא הוו! - הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר. רב יוסף אמר: כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני. רבי יוחנן אמר: כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. הי גינהו - ויאמר דבראשית תשעה הוו! - בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב בדבר ה' שמים נעשו.

ערוך לנר מסכת ראש השנה דף לב עמוד א

בגמרא רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות. עיין פירוש רש"י ולענ"ד י"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דטעם דר' יוחנן כנגד עשרה מאמרות שייך על מלכיות כדאמרין לעיל שברא הקדוש ברוך הוא עולמו ומלך עליהם וטעם דרב יוסף שייך על זכרונות על שם הכתוב זכור את יום אשר עמדת בחורב שנתנו עשרת הדברות וטעם דרבי לוי דהללוהו בתקע שופר שייך על שופרות:

נשמת אדם חלק א כלל ה סעיף ב

המ"א בסימן תכ"ב כתב בשם הכל בו דדוקא בתורה ונביאים אסור לקרות חצי פסוק, אבל בכתובים אפשר דמותר. ובסוכה ל"ח הקשו תוס', היאך מותר לחלק פסוק "אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא", ותירצו כיון דמתחלה אמרוהו ב' בני אדם, מותר. מוכח דאפי' בכתובים אסור לחלק. וצ"ע שהרי מעשים בכל שנה במוסף ר"ה בפסוקי שופרות שאומרים וה' אלהים בשופר יתקע כו', ומסיימים ה' צבאות יגן עליהם, וכן הוא הנוסחא בכל הסידורים, וכן הוא בר"ה ל"ב, והוא רק חצי פסוק בזכריה ט', הרי דאפי' בנביאים מותר לחלק. וכן מוכח דעת המקובלים, האר"י והביאו בשל"ה בסידור שלו בק"ש שעל המטה שיאמר שיר של פגעים מן יושב בסתר עד ה' מחסי והוא ס' תיבות, והזהיר על זה שלא יאמר יותר, ומשמע דהכי הגירסא בגמרא בשבועות פרק ב' (ובאמת בגמרא שלנו הגירסא עד כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך), וע"כ צ"ל דדוקא בדרך קריאת פסוקים אסור לחלק, אבל בדרך תפלה מותר, וכמ"ש המ"א ס' רפ"ב כעין זה. אך צ"ע דחצי פסוק זה וה' צבאות יגן, אינו תפלה, דאל"כ היה ראוי לומר יגן עלינו. ובאמת בגמ' לא מוכרח שיאמרו חצי פסוק זה, דהכי איתא שם אם בא לומר שופרות של פורעניות עו"ג אומרו כגון וה' אלהים בשופר יתקע, וכתוב ה' צבאות כו'. והיינו דהגמ' מייתי זה לראיה דפסוק וה' אלהים בשופר יתקע מיירי מפורענות עו"ג, ד"ל דהכי פירושו דקרא שילך בסערות תימן, היינו סערה הבאה מתימן, ולכך מייתי מדסמך לו ה' צבאות יגן עליהם, וא"כ ע"כ פסוק ראשון שילך בסערה לארץ תימן. ואפשר דמש"ה אנו אומרים חצי פסוק זה, דבר"ה כיון דהוא יומא דדינא, צריך שיהיה דבורו מבורר, כדכתבו הפוסקים גבי לחיים. ובזה מתורץ לי מה שהיה קשה לי כמה שנים למה מסיימים, כן תגן על עמך ישראל, ובזה מתורץ, דאנו

מוכרחים לומר חצי פסוק זה כדי לברר מתוכו דפסוק דלעיל מיירי מפורענות ע"ג, אך כיון דאסור לומר חצי פסוק בדרך קריאת פסוקים, ולכן אנו עושים מחצי פסוק זה תפלה, ר"ל כמו שהבטחת שתגן עליהם, ומסיימים כן תגן על עמך. מוכח מזה דלכ"ע אף דאסור לקרות חצי פסוק בדרך קריאה, מ"מ אם טעה בסיפא דקרא בנקודות וטעמים מותר לאומרם אף על פי שיש בו שם, וכן מוכח מתוס' סוכה דלעיל שהקשו איך מותר לחלק אנה ה' הושיעה, ויותר היה להם להקשות היאך מותר להזכיר את השם, אע"כ דזה מותר, כן נראה לי. ומה שכתב הב"י בס"י מ"ו בשם הרא"ה שיאמר ומיחדים את שמך ואומרים ה' אלהינו ה' אחד, ולא יאמר שמע ישראל, ל"ק דהיאך יאמר חצי פסוק, די"ל דזה אינו אלא בדרך תחנה ובקשה, אבל כשיאמר פסוק שלם, יהיה יוצא ידי ק"ש, ע"ש:

שו"ת האלף לך שלמה חלק אורח חיים סימן מג

מה שהעיר ע"מ שאנו אומרים בנוסח י"ר שבתהלים ה' ה' אל ארך אפים והוי חצי פסוק וכן הרבה בנוסח התפלה בפסוק וחנוני את אשר אחון וכו'. ולפענ"ד דע"כ לא אמרינן דפסוקי דלא פסקי משה באורייתא אנו לא פסקינן רק אם מכוון דרך קריאת הפסוק ביחוד אבל אם אינו אומר רק דרך ראי' מן המקרא זה מותר לומר אף חצי פסוק והרי חז"ל בש"ס הביאו ראי' מכמה מקראות והביאו רק חצי מקרא ובע"כ דדרך ראי' אין צריך להביא רק מה שצריך לו וכן ה"ג מסדרי התפלות הביאו להם ראי' מן המקרא ודי בזה אף בחצי מקרא ומה שקורין בצבור י"ג מדות ומתחילין ה' ה' הוא כך דהרי כתב המג"א בס"י מ"ט דהיכא דנאמרה בתחלה פסקי פסקי מותר להפסיק והרי בכתוב ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' וכו' הרי הכתוב אומר בפירוש שהוא ית' קרא רק ה' ה' אל ארך אפים א"כ התחיל הוא ית' בחצי פסוק ומכ"ש לדעת הר"ן גאון הובא בתוס' ורא"ש פ"ק דר"ה דמפרש דהתחלת י"ג מדות הוי מן הוי' השני' ומ"ש ויקרא ה' נמשך לדלעיל מינה שהשם קרא ה' אל ארך אפים א"כ אומר מפורש שהוא ית' קרא רק מכאן ואילך גם לדין מותר להתחיל כן ועיין ברא"ש שם דהמנהג דהצבור אין מתחילין רק מן ה' והיינו מטעמא דאמרן ומה שמוזכר כמה פעמים בפיוט חצי פסוק שלא דרך ראי' ולא נאמרו פסקי פסקי גם זה א"ש. דכלל זה דכל פסוקי דלא פסקי משה באורייתא אנו לא פסקינן הוי רק אם בא לומר כתוב זה בפ"ע ואינו מעורב בדברים אחרים בזה נראה שהוא מכיון לומר הפסוק של תנ"ך בזה אסור לו לשנות מסידורו אבל אם נאמר מערבא בנוסח התפלה ושבת ססדרו הראשונים מדעתך ולא בלשון המקרא בזה יכול להזכיר גם לשון המקרא מעורב בו אף דהוי חצי כתוב דבזה אין נראה כאלו מכיון לומר המקרא שכתוב בתורה רק כאומר כן מדעתא דנפשי' וכשאר התפלה ושבת שאומר ואטו בשביל זה שנאמר במקרא לשון כזה לא יהי' רשאין לכיון גם מדעתו לכתוב כן זה לא מצינו איסור רק אם ניכר שמכוין לומר את המקרא אסור לשנות לומר חצי אבל אם אינו ניכר שמכוין לקרוא מקרא רק שאומר דרך עירוב עם שאר נוסח התפלה אין קפידא כנ"ל להמליץ בעד הפייטנים ומנהג העולם:

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תפא

שאלת בסוף שופרות שהיו רגילין להשלים בשל תורה בפסוק (במדבר י') ותקעתם בחצוצרות. וראיתי כתוב שאין אדם יוצא בו שהרי אינו זכר בו שופר ולא תרועה. הודיענו היאך ראוי לנהוג. תשובה בן האמת כמו שראית דתקיעה דחצוצרות אינה בשופרות שמצות היום בשופר. אלא צריך לומר מקרא שיש בו שופר או תרועה. ומורי הרב רבי יונה ז"ל הנהיג לומר ובחדש השביעי באחד לחדש. ומורי הרמב"ן ז"ל היה נוהג לומר לא הביט און ביעקב. ומקרא שיש בו מלכות ויש בו שופרות אומר עם המלכות ואומר עם השופרות.

רא"ש מסכת ראש השנה פרק ד

ויש מרננים על מה שאנו משלימין בשופרות בהאי קרא וביום שמחתכם ובמועדכם שכתוב בו ותקעתם בחצוצרות ואין כתוב בו שופר. וכתב ראב"י משום דאנו רגילין להוסיף (מ) והרי הזכיר עשרה פסוקים ואם השלים בנביא יצא. ואותו פסוק קבעוהו בתפלה שהוא דברי רצון ורחמים. והרמב"ן ז"ל היה אומר לא הביט און ביעקב אף על פי שכבר אמרו עם המלכות הא אמר ר' יוסי אומרה עם המלכות ואומרה עם השופרות. ה"ר יונה ז"ל היה אומר יום תרועה יהיה לכם. ואני אומר שאין לשנות מטבע ברכות שנהגו בימות הראשונים. וכי היכי דתרועה בלא שופר מיקרי שופר הה"נ תקיעה. ומשום דכתיב חצוצרות בקרא לא גריעי וכן משמע בירושלמי שהיו משלימין בו שופרות דגרסינן (ג) בפרק בתרא דמכילתין בעון קומי רבנן מהו להזכיר של ר"ח ברי"ה. א"ר יעקב בר אסא בשם ר' יוסי העובר לפני התיבה ביי"ש של ר"ה אין צריך להזכיר של ר"ח ואתיא כרב חסדא דאמר (עירובין מ א) זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. מעתה יבטל ר"ח בתפלה כיון שאמר בסוף שופרות וביום שמחתכם ובמועדכם ובראשי חדשיכם יצא.

זכריה פרק ט, טו-טז

מועדי הרב – מנהגי הרב סולובייצ'יק

פעם שניה במסגרת הבקשה. ב"שופרות", אחרי "כן תגן על עמך ישראל בשלומך" הוסיף הרב: "ובתורתך כתוב לאמר: לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' א-לוהיו עמו ותרועת מלך בו". אחר כך המשיך את הבקשה: "א-לוהינו וא-להי אבותינו, תקע בשופר גדול..." כמו שנמצא במחזורים, בנוסח שלנו. לפי זה, הוא קיים את שיטת הרמב"ן הן באשר למיקום הפסוק העשירי, והן בבחירת הפסוק בשופרות. לדבריו יצא גם ידי שיטת הרא"ש והמנהג שלנו במיקום הפסוק העשירי בגוף הבקשה. [במלכויות, הרב עמד על

הועתק על ידי אוצר החכמה

(ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורַבב על חמור ועל עיר בן אֶתְנוֹת: (י) וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֲפֹרִים וְסוּס מִירוּשָׁלַם וְנִכְרַתִּיה קִשְׁת מִלְחָמָה וְדָבָר שְׁלוֹם לְגוֹיִם וּמְשָׁלוֹ מִיָּם עַד יָם וּמִנְהָר עַד אֲפֹסֵי אֲרָץ: (יא) גַם אֶת בְּדָם גְּרִיתֶךָ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירֶיךָ מִבּוֹר אֵין מִיָּם בּוֹ: (יב) שׁוּבוּ לְבַצְרוֹן אֲסִירֵי הַתְּקוּהָ גַם הַיּוֹם מִגִּיד מִשְׁנֵה אֲשִׁיב לָךְ: (יג) פִּי דַבְּרַתִּי לִי וְהוֹדָה קִשְׁת מִלְאֵתִי אֲפֹרִים וְעוֹרֹרְתִי בְּנִי צִיוֹן עַל בְּנֵי יוֹן וְשִׁמְתִּיךָ כְּחָרֵב גְּבוֹר: (יד) וְהָ עֲלִיָּהִם יִרְאֶה וְיִצְאָה כְּבָרֵק חֲצוֹ וְאֵדְתִּי ה' בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהִלֵּךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן: (טו) ה' צְבָאוֹת יְגַן עֲלֵיהֶם וְאֶכְלוּ וְכִבְּשׁוּ אֲבְנֵי קִלְעֵ וְשָׁתוּ הֶמּוֹ כְּמוֹ יוֹן וּמְלֵאוּ כְּמִזְרֵק קְדוּיֹת מִזְבֵּחַ: (טז) וְהוֹשִׁיעֵם ה' אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֵאן עִמּוֹ כִּי אֲבְנֵי חָר מִתְּנוּסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ: (יז) כִּי מֵה טוֹבוֹ וּמֵה יִפְּיוֹ דָּגָן בְּחוּרִים וְתִירוֹשׁ יִנְבֵּב בְּתַלּוֹת:

רש"י זכריה פרק ט

כי לרכתי לי יהודה – סוף שאנטיוכוס יעול המלוכה מיד מלכי פרס ויערו לכם ואני אדרוך יהודה להיות לי כקשת מלחמה וילחמו צאנטיוכ' בימי השמונאים: קשת מלחתי אפרים – מקרא קצר הוא כמו קשת מלחתי יד אפרים כמו (מ"ב = מלכים 3 = ט) ויהוא מלך ידו בקשת אפרים יהיה לי כאשפה מלחמה חאים: ועורכתי בנין ציון – על חיל אנטיוכוס: (יד) וה' עליהם יראה – בספר יוסיפון מזינו בעת ההיא נראה מופת לאנשי ירוש'ל: צפוף יתקע – ירעם: צסערו תימן – לסער את אנשי תימן הם חיל אנטיוכוס ויש מרבותי' שפתרוהו על אדום לע"ל: